

Konfederacija u Američkom građanskom ratu (1861.-1865.)

Pavelić, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:175142>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i povijesti

Marko Pavelić

Konfederacija u Američkom građanskom ratu (1861.-1865.)

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Dubravka Božić Bogović

Osijek, 2015.

Sadržaj:

1. UVOD.....	4
2. AMERIČKI JUG.....	5
3. UZROCI GRAĐANSKOG RATA	7
4. KONFEDERACIJA AMERIČKIH DRŽAVA.....	10
5. PRVE RATNE GODINE	12
6. GOSPODARSTVO KONFEDERACIJE	14
7. ANAKONDA- POMORSKA BLOKADA KONFEDERACIJE.....	17
9. PROPAST KONFEDERACIJE	19
10. KRAJ RATA.....	23
11. ZAKLJUČAK.....	24
12. LITERATURA.....	25

Sažetak

Završetkom Američke revolucije (1783.), Sjedinjene Američke Države doživljavaju ubrzani rast i razvoj. Stvaraju se nove savezne države, a u zemlju dolaze milijuni imigranata. Na sjeveru zemlje cvatu trgovina i industrija, razvija se kapitalističko društvo. Jug zemlje orijentira se na poljoprivredu, razvija se plantažerska kultura ovisna o radu afroameričkih robova. Upravo je institucija robovlasništva postala glavni kamen spoticanja i sukoba koji je nakon desetljeća kompromisa doveo do secesije južnjačkih država, nastanka Konfederacije i građanskog rata. Konfederacija je od samoga početka bila, materijalno, industrijski i vojno u izrazito nepovoljnom položaju. Pokušaji da se taj nesrazmjer nadoknadi, iako većinom uspješni, nisu bili dostatni da zadovolje potrebe rata. Pomorska blokada onemogućila je izvoz pamuka te uvoz ratnih materijala što je izazvalo nestašicu.

Ratna zbivanja možemo podijeliti na dva ratišta, jedno na zapadu i drugo na istoku. Vojske Unije i Konfederacije na istočnom bojištu su do samog kraja rata bile izjednačene. Na zapadnom bojištu glavnu ulogu igrala je borba za kontrolu nad rijekom Mississippi. Upravo gubitak kontrole nad rijekom Mississippi označio je smrtni udarac za Konfederaciju. Leejevom predajom 1865. godine generalu Ulyssesu S. Grantu, Jug priznaje poraz a Konfederacija nestaje. Kraj građanskog rata, najkrvavijeg rata u povijesti SAD-a, za Jug je značio početak ere rekonstrukcije, kraj ropstva te korjenite promjene u gospodarstvu i društvu. Za Jug je to bio rat za obranu vlastite kulture i načina života od industrijskog sjevera. Građanski rat i povijest robovlasništva i danas igra veliku ulogu identitetu te američke regije.

Glavne riječi: Konfederacija Američkih Država, građanski rat, ropstvo, američki Jug

1. Uvod

Američki Jug i Konfederacija Američkih Država u Građanskom ratu (1861.-1865.) bit će glavna tema ovog završnog rada. Koncentrirati ću se na društvene, gospodarske i političke promjene na američkom Jugu te polazeći od pretpostavke da je ta regija tvorila naciju (društvo i kulturu) različitu od one na Sjeveru. Instituciju ropstva uzimam kao najvažniju razliku preko koje su se sva neslaganja dviju regija lomila te rezultirala političkim krizama 50-ih godina 19. stoljeća i na koncu Građanskim ratom 1861.godine. U prvom poglavlju predstaviti ću američki Jug, njegovu kulturu, gospodarstvo i društvo te istaknuti važnost ropstva u njegovom identitetu. U idućem poglavlju analizirati ću uzroke Građanskog rata kroz političke krize i napetosti koje su prethodile potpunom razlazu Sjevera i Juga. Četvrto poglavlje (treće poglavlje rada) odnositi će se na formiranje Konfederacije i opis njene izvršne i zakonodavne vlasti te istaknuti neke od vodećih ličnosti mlade države. Sam rat opisati ću u dva poglavlja, okvirno uzevši Proglas o ukinuću ropstva kao prijelomnu točku, dijelom zato što su s vojnoga gledišta obje strane prilično izjednačene, a dijelom zato što je ono promjenilo prirodu rata, učinivši ga moralnom borbom za kraj ropstva, a ne pitanjem leganog (ili nelegalnog) odcijepljenja. Uz sam rat u zasebnim poglavljima opisati ću ratno gospodarstvo Konfederacije te pomorsku blokadu Juga. Razvoj industrije Juga uzeti ću kao jedan od pokazatelja postojanja zasebne nacije upravo zbog volje za promjenom starog poretka, koja je oslabila patrijarhalnost, instituciju ropstva i najavila velike društvene promjene koje će Jug zadesiti nakon rata. Pomorsku blokadu opisati ću u posebnom poglavlju zbog njene važnosti za ratnu privredu, ali i kao pokazatelj napretka vidljivog upravo kroz izgradnju mornarice. U posljednjem poglavlju analizirati ću posljedice rata na Jug, pogotovo društvene i gospodarske promjene te ukratko usporediti njegovu prirodu, žrtve i utjecaj s modernim ratovima, napose Prvim svjetskim ratom.

2. Američki Jug

Rane godine 19. stoljeća donijele su SAD-u ubrzani razvoj, ali i sve veće razlike između pojedinih regija, prvenstveno između industrijskog sjevera i poljoprivrednog juga.

Upravo ta gospodarska opredijeljenost na poljoprivredu označavala je glavnu osobinu američkog Juga. Bogate plantaže u rukama veleposjednika proizvodile su duhan, šećernu trsku i pamuk. Izumom stupe za odvajanje vlakana 1793. godine te porastom tekstilne industrije i potražnje za tekstilnom robom u Europi, upravo je pamuk postao najrasprostranjenija i reprezentativna kultura čitavog Juga.¹ Utjecaj pamuka na čitavu regiju te njeno poimanje vlastite kulture može se vidjeti i iz samo nadimka Kralj Pamuk, za južne zemlje.² Procvat industrije pamuka te povećani zahtjevi za njegovom proizvodnjom doveli su i do potrebe za novom zemljom te širenjem kulture pamuka. Ulaskom novih zemalja u Uniju 1812. godine, ona se širi sve do Missisippija i Teksasa. Upravo te zemlje tvoriti će jezgru Konfederacije.³ Same brojke govore za sebe. 1814. godine Jug proizvodi oko 146 000 bala pamuka, 1815. taj broj penje se na oko 209 000 bala, a 1819. iznosi 349 000 bala. 40-ih godina 19. stoljeća raste i uzgoj duhana, a urod pamuka u tom desetljeću povećava se za 60%., a u idućem desetljeću raste za još gotovo 100%. Do 1850. godine 80% svjetske proizvodnje pamuka dolazi upravo s Juga.⁴

Uz plantažersku kulturu stvara se i oblikuje južnjačko društvo, kao ruralno i konzervativno te odvojeno od sve veće urbanizacije i industrijalizacije u velikim gradovima sjevera. Tako na američkom Jugu gotovo da i nema industrije, a izgradnja željeznice počinje kasno, do kasnih 50-ih naime nema ni jedne.⁵

Ako je pak čitava kultura i identitet američkog Juga utemeljen na plantažama, one su utemeljene na instituciji ropstva. Ropstvo na Jugu ima dugu povijest, koja svoje korijene pronalazi još u vrijeme kolonizacije, kada su se kao pomoćna radna snaga u SAD dopremali crnci iz Afrike.⁶ Tako 1790.-ih Jug izvozi stotine tisuća tona pamuka, a na plantažama radi oko pola milijuna crnih robova. Već 1860-ih izvoze se milijuni tona, broj robova iznosi oko četiri milijuna.⁷ Uvoz robova iz Afrike ukinut je još 1808. godine nakon burne rasprave u Kongresu, ali on se u praksi nije sasvim primjenjivao. Tako imamo procjene da je unatoč zabrani u SAD

¹ Howard, Cincotta, *Američka povijest, kratki prikaz*, Inf. agencija SADA, 1998., str. 127.

² Charles Sellers, Henry May, Neil R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, Zagreb, 1996., str. 103.

³ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 148 - 127.

⁴ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 165.

⁵ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 148.

⁶ Howard, Zinn, *Narodna povijest SAD*, Zagreb, 2012., str. 42 - 46.

⁷ Isto, str. 195.

uvezeno još 250 000 robova.⁸ Ruku pod ruku s rastom plantaža rasla je i institucija ropstva o kojoj je gospodarstvo Juga bilo izravno ovisno te koja je igrala veliku ulogu u formiranju Juga kao kompaktne političke i teritorijalne cjeline. Jug je razvio vlastiti društveni sustav, kulturu i svjetonazor, potpuno drugačiji od liberalnog kapitalizma sjevera.⁹ Jug je zamjerao sjeveru da guši njegov privredni potencijal, bogati se na račun plasiranja južnjačke robe na svjetska tržišta. Za Jug je ropstvo bilo prirodna institucija koja je imala višestoljetnu tradiciju, smatrali su je i daleko humanijom od ranog kapitalizma i njegovu odnosu prema radništvu.¹⁰ Ipak broj robovlasnika na jugu je bio relativno malen. Godine 1860. postojalo je 46 274 plantažera, s tim da je broj plantaža s preko 20 robova bio vrlo malen. Većina bjelačkog stanovništva nije posjedovala robove. Ipak, siromašni bijelci velikom većinom su podržavali tu instituciju. Razlozi za to leže ponajprije u strahu od konkurencije, oslobođeni robovi bili bi konkurencija za zemlju koju su siromašni bijelci željeli kako bi popravili vlastito materijalno stanje, te strah od gubitka društvenog prestiža, budući da je postojanje robova značilo da siromašni bijelci nisu najniža klasa društva.¹¹

Jug je pak sasvim ovisio o industriji Sjevera. Plaćao je visoke pristojbe sjevernjačkim bankama, a gotovo sve industrijske proizvode uvozili su sa Sjevera. Kapitalistička elita Sjevera sve je više trebala izravni nadzor nad proizvodnjom pamuka. Ukidanje ropstva omogućilo bi oslobađanje kapitala u robovima, koji bi postali jeftina radna snaga te oslobodilo zemlju za nove naseljenike i male i srednje zemljoposjednike koje bi pritom bilo lakše eksploatirati.¹²

Upravo se institucija ropstva, neshvatljiva za industrijski sjever, nespojiva s liberalnim kapitalizmom i mladom građanskom klasom te tako važna za ruralni Jug nametnula kao najvažnije pitanje u daljnjem razvoju SAD-a. Preko nje su se lomile sve razlike između dvije regije. Jug i Sjever postale su dvije odvojene nacije, dva različita svijeta ujedinjena ekspanzijom na nova područja i širenjem vlastitih kultura, kapitalizma i robovlasništva. Kada je jednom to širenje doseglo vrhunac, prirodno je moralo doći do razdvajanja dvije bogate klase i sukoba dvije imperijalne vizije.¹³

⁸ Isto, str. 195.

⁹ Skupina autora, *Povijest 14, Industrijalizacija i nacionalne revolucije*, Zagreb, 2008., str. 587.

¹⁰ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 151.

¹¹ Isto, str., 152.

¹² Skupina autora, *Povijest 14*, str. 584 – 586.

¹³ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 167.

3. Uzroci Građanskog rata

Pitanje ropstva javlja se relativno rano kao jedno od važnih pitanja budućnosti SAD-a. Godine 1787. Sjeverozapanim ordonansom ono je ukinuto na sjeverozapadu. Time je institucija ropstva svedena na američki Jug, a Unija u osnovi oštro geografski podijeljena na sjeverne slobodnjačke i južne robovlasničke države.¹⁴ Uvoz robova konačno je zabranjen 1808. godine. O toj zabrani vodile su se brojne rasprave, a na zahtjev političara Juga ona je i odgađana. Trgovina robovima bila je vrlo profitabilna praksa na plantažama koje su ovisile upravo o ropском radu. Upravo zbog toga postoje sumnje nekih povjesničara koliko je zapravo taj zakon poštovan.¹⁵

Širenjem Unije pitanje ropstva postaje sve važnije, ali i sve veći kamen spoticanja. Prva politička kriza izbila je prilikom ulaska Missourija u Uniju. Missouri je želio ući u Uniju kao robovlasnička država. Slobodnjačke zemlje Unije željele su pak da uđe kao slobodnjačka država. Tek posredovanjem senatora Henryja Claya sklopljen je Missourijski kompromis. Za političku situaciju u Uniji ravnoteža između slobodnih i robovlasničkih država postala je vrlo bitna. Jug je smatrao da ukoliko to nove države žele trebaju imati pravo da ozakone ropstvo. Sjevernjaci su pak vjerovali kako će ako mu se onemogućiti širenje ono izumrijeti.¹⁶

Priključenjem golemih područja srednjeg zapada i Kalifornije taj sukob postaje goruće pitanje. Na obje strane vodile su se brojne i žestoke rasprave. Jug je trebao zemlju i političku jednakost. Izgubivši većinu u Kongresu, južnjaci nisu željeli izgubiti i Senat, izražena je želja bila da se za svaku slobodnjačku državu u Uniju primi jedna robovlasnička. Sjever je pak novom zemljom trebao zadovoljiti bezemljaše, tisuće *freesoilera*¹⁷ te vlastitu kapitalističku klasu kojoj su nova područja pružala neslućene mogućnosti za razvoj industrije i trgovine.¹⁸ Ekstremisti na jugu tražili su da se svi novi teritoriji otvore za ropstvo, ekstremisti sa sjevera da se zatvore, a umjereni da se Missourijska crta povuče do Pacifika ili da svaka država suvereno

¹⁴ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 162.

¹⁵ H. Zinn, *Narodna povijest SAD*, str. 195.

¹⁶ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 127.

¹⁷ Freesoileri su uvjetno rečeno društvena klasa bezemljaša koja je imala politički interes u otvaranju novostečenih zemalja naseljavanju i raspodjeli zemlje. Naselili su Srednji Zapad te postali mali zemljoposjednici i kolonizatori. Okupljeni oko Free Soil Party, zauzeli su žestok stav protiv ropstva, tražeći njegovo ograničavanje, prestanak širenja i slobodu na svim novim teritorijima. Nakon pojave Republikanaca pridružili su se toj stranci., Skupina autora, *Povijest 14*, str. 584.

¹⁸ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 591.

odlučuje o tom pitanju. Otkrićem zlata u Kaliforniji te rastom *freesoilerskog* pokreta pitanje je trebalo što prije riješiti.¹⁹

Sukobi su bili najozbiljniji u političkoj sferi. Međusobno zavađene frakcije dviju velikih stranaka i regionalni interesi postali su sve važnijim čimbenikom u izboru predsjednika i rada američkih institucija. Da bi se problem riješio senator Henry Clay predložio je paket koji se sastojao od niza mjera koje su trebale smiriti krizu, ali on nije prihvaćen sve dok ga senator Stephan A. Douglas nije razbio i pojedinačno mjeru po mjeru provukao kroz Senat. U američkoj povijesti taj paket ostao je upamćen kao Kompromis iz 1850. godine. Njime je Kalifornija proglašena slobodnom državom, Novi Meksiko i Utah konstituirane su kao države u kojima se ropstvo ne spominje, trgovina robovima je zabranjena na području Okruga Kolumbija, a ustanovljen je poboljšani sustav za hvatanje i vraćanje odbjeglih robova.²⁰

Na neko vrijeme činilo se da su sva pitanja riješena. Ali ispod površine napetosti su i dalje rasle. Na Sjeveru je postojao razgranati sustav koji je skrivao odbjegle robove i pomagao im unatoč Zakonu o odbjelim robovima. Pitanje ropstva bilo je pitanje koje je, kako je Zinn rekao, moglo biti riješeno samo ratom ili revolucijom.²¹ Pedesete godine općenito mogu se smatrati desetljećem promašenih prilika i rasta napetosti.²²

Pitanje institucije ropstva ponovno je isplivalo na površinu prilikom konstituiranja Kansasa i Nebraske. Po Missourijskom sporazumu one su trebale biti slobodne države, ali Kompromisom iz 1850. godine otvoreno je pitanje uvođenja ropstva (presedanom Utaha i Novog Meksika) koje su robovlasničke elite Missourija podržavale iz straha od blizine slobodnih država i eventualne prisile da ukinu ropstvo. Na inicijativu senatora Douglasa Jacksona donesen je, 1854. godine, Zakon o Kansasu i Nebraski, koji je dopuštao stanovnicima da se slobodno dosele i povedu robove, a potom na provizornim područnim skupštinama odluče glasanjem o ropstvu. Zakon je imao nesagledive političke posljedice. *Freesoilerski* tisak ga je oštro osudio, izazvao je golemi bijes u javnosti na Sjeveru, stranka vigovaca se urušila, a njeno mjesto je zauzela nova, izrazito abolicionistička Republikanska stranka.²³

U nekoliko narednih godina stanje se sve više pogoršavalo. Stranka vigovaca je nestala, a političari demokratske stranke razapeti su između sjevernjačkih i južnjačkih interesa. Na Jugu se traži širenje ropstva, govori se i o kupnji ili intervenciji na Kubi, a na Sjeveru se sve više

¹⁹ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 156 - 157.

²⁰ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 161.

²¹ H. Zinn, *Narodna povijest SAD*, str. 195.

²² H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 157 - 158.

²³ Isto, str. 158 -160.

traži potpuno ograničavanje i ukidanje ropstva.²⁴ Sukobi oko novostvorenih država, pogotovo oružani sukob u Kansasu, u kojemu su se konstituirale dvije područne skupine, izazvao je pravi građanski rat, a država je postala poznata kao Krvavi Kansas.²⁵ Odluke vrhovnog suda protiv Dredda Scotta 1857. godine²⁶, te pobune protiv ropstva i pokušaji oslobađanja robova, kao buna Johna Browna 1859. godine, samo su pridonijele političkoj podjeli i napetoj situaciji koja je eskalirala nakon predsjedničkih izbora 1860.-61., pobjedom Abrahama Lincolna.²⁷

²⁴ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 168 - 169.

²⁵ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 594 - 596.

²⁶ Dredd Scott bio je rob čiji vlasnik se preselio na slobodne teritorije. Nakon njegove smrti pokrenuo je parnicu, tvrdeći da ima pravo na slobodu zbog boravka na slobodnim teritorijima. Slučaj je došao do Vrhovnog suda i uzrokovao pravu senzaciju u medijima. Vrhovni sud presudio je protiv Dredda Scotta što je izazvalo oštre kritike na Sjeveru i slavlje na Jugu. Čitav slučaj povećao je nesnošljivost i napetost između dvije regije., C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 170.

²⁷H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 160 – 162.

4. Konfederacija Američkih Država

Pobjeda izrazito sjevenjački i abolicionistički orijentiranih republikanaca dovela je do stanja koje južnjaci nisu htjeli prihvatiti. Na vijest o pobjedi Abrahama Lincolna, Južna Karolina sazvala je narodnu skupštinu koja je 20. prosinca 1860. godine donijela odluku o odcjepljenju od Sjedinjenih Američkih Država. Prije nego što je Lincoln položio predsjedničku zakletvu slijedilo ju je još šest država. Skupština Mississippija je 9. siječnja donijela je odluku o izlasku iz Unije, 10. siječnja slijedila ju je Florida, 11. Alabama, 19. Georgija, 26. Louisiana, te na koncu 1. veljače i Teksas. Tih sedam država 7. veljače. 1861. donijelo je privremeni ustav Konfederalnih Država Amerike u Montgomeryu, glavnom gradu Alabame. Nekoliko dana nakon toga, 9. veljače za predsjednika je izabran Jefferson Davis iz Mississippija, a za potpredsjednika Alexander Stephens iz Georgije.²⁸

Slično kao i Unija, tijela Konfederacije podijeljena su na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast, s tom iznimkom da nije postojao Vrhovni sud, dijelom zato što se Kongres nije mogao dogovoriti kolike bi ovlasti takvo tijelo trebalo imati nad državnim sudovima. Kongres, kao zakonodavno tijelo, pod pritiskom rata bio je podređen izvršnoj vlasti, a sastojao se od 28 senatora i 122 predstavnika. Većinom sastavljen od bogate elite, trećina članova bila je prije toga u političkim tijelima Unije te još uvijek gajila simpatije prema mogućnosti pomirenja, dok je ostatak dolazio iz upravnih tijela država te bio više orijentiran na njihove interese nego interese Konfederacije kao cjeline. Ipak, početak rata obilježilo je međusobno slaganje, jedinstvo i široki konsenzus nove politike. Ono nije dugo trajalo. Kako nije bilo političkih stranaka koje bi podržale ili stvorile neku političku struju, gotovo svaki zastupnik je glasao po svom osobnom nahođenju što je Kongres učinilo neučinkovitim tijelom.²⁹ Odsutnost brojnih članova zbog sudjelovanja u ratu, animozitet prema Davisu i njegovom kabinetu te nedolazak na sjednice bili su samo neki od problema s kojima se to tijelo suočavalo. Većina zastupnika suprotstavljala se centralizaciji i smatrala da Davisova politika vodi u vojnu diktaturu, a sam Kongres nije imao niti čvrsto vodstvo. Dolazilo je do brojnih prepirki, čak i tučnjava.³⁰ Ipak, uz sve svoje mane, Kongres je uspio uspostaviti tijela nove države i njen birokratski aparat, osigurati prihode od poreza te provesti prvo masovno novačenje na Američkom kontinentu.

²⁸ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 610 - 612.

²⁹ Steven A. Channing, *Confederate ordeal- The Southern homefront*, Alexandria, 1984. , str. 10 - 11.

³⁰ Isto, str. 13.

Sam predsjednik Davis bio je osoba velike snage volje, šutljiv, energičan i strog. No bez želje da bude popularan ili pridobije simpatije ljudi. Politiku je shvaćao kao građansku dužnost, nešto što kao plantažer nije mogao izbjeći. Bez ambicije, postojan, s vojničkim iskustvom ratnog tajnika Mississippija bio je stabilan i odlučan predsjednik. Nije se zavaravao o izgledima za mir, te je počeo Konfederaciju pripremati za rat odmah po ustroju kabineta. U odabiru ljudi na ključna mjesta u kabinetu vodio se političkim smjernicama, imenujući ljude različitih sposobnosti i iskustava. Svi su dolazili iz različitih država, bili robovlasnici i većina se do svog položaja podigla vlastitim zaslugama.³¹

Među ključnim ljudima Konfederacije treba istaknuti Jamesa A. Seddona i Judaha Benamina. Seddon je u Ministarstvu rata prepoznao slabosti podijeljenog vojnog zapovjedništva na zapadu te pokušao uspostaviti jedinstveni zapovjedni lanac, te dovesti red u kaotičnu cestovnu i željezničku mrežu Juga. Judah Benjamin bio je poznat i kao najsposobniji čovjek Konfederacije, te osoba od Davisova najvećeg povjerenja.³²

Od samoga svog nastanka Konfederacija je bila nacija prožeta proturječjima i uhvaćena u svojevrsnu ironiju povijesti. Razjedinjene države i ljudi, kako onima koji su bili na vrhu tako i onima na dnu društvene ljestvice, kojima su lokalni interesi nadilazili nacionalne, pokušavali su uspostaviti novu zajedničku naciju. Konfederacija je u svojoj srži bila odgovor reakcije, stvorena zbog očuvanja starog poretka i južnjačkog načina života, ruralna i agrarna država koja je odbijala bilo kakve društvene i gospodarske promjene i od samog svog početka osuđena da provodi upravo takve promjene. Nije imala industriju, radnička klasa nije postojala, nije bilo kapitalista i industrijalaca, nije imala mornaricu prijeko potrebnu za izvoz, nije bila prometno povezana. Ipak, za potrebe rata i samostalnosti izgradila je industriju i mornaricu, počelo je nastajati i radništvo te nova klasa industrijalaca. Konfederacija je nastala na ideji da ljudi nisu jednaki: od dvanaest milijuna stanovnika, četiri milijuna činili su robovi. Rat ju je natjerao na približavanje emancipaciji i na koncu novačenju robova u vojsku. Muškarci su otišli u rat i ostavili žene koje su se suočile sa siromaštvom i potrebom za radnom snagom te počele sudjelovati u proizvodnji i voditi poslove. Čvrsto patrijarhalno društvo karakteristično za pretkapitalističko društvo Juga počelo je slabiti. Konfederacija koja je nastala kako bi spriječila promjenu postojećeg stanja bila ju je prisiljena provoditi na svakom koraku.³³

Nakon proglašenja Konfederacije u središte pozornosti došlo je pitanje vojnih utvrda na području odcijepljenih zemalja. Konfederacija nije mogla prihvatiti postojanje stranih trupa na

³¹ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 615 - 617.

³² S. A. Channing, *Confederate ordeal- The Southern homefront*, str. 14 - 15.

³³ Stephanie McCurry, *Confederate reckoning*, London, 2010., str. 4 - 6.

svom teritoriju, a Unija ih nije niti mogla, niti željela maknuti, budući da nije priznavala postojanje Konfederacije.³⁴ Stvari su eskalirale 12. travnja 1861. godine kada su postrojbe Konfederacije nakon odbijanja predaje Fort Sumtera otvorile vatru na utvrdu. Na to se čitav Sjever digao na noge i mobilizirao najavljujući rat. Lincoln je uveo izvanredno stanje i zatražio 75 tisuća vojnika da uguše pobunu. Zbog sukoba oko Sumtera, Virginija, Arkansas, Tennessee i Sjeverna Karolina izlaze iz Unije te se pridružuju Konfederaciji.³⁵

Tako je počeo najkrvaviji rat u Američkoj povijesti.

5. Prve ratne godine

³⁴ H. Cincotta, *Američka povijest*, str. 161 - 163.

³⁵ Isto, str. 163.

Obje strane ušle su u rat očekujući da će trajati kratko, biti relativno bezbolan i da će se od njega brzo oporaviti. Lincoln je tražio samo sedamdesetak tisuća vojnika kako bi zauzeo Richmond i slomio Konfederaciju. Jug je u rat ušao optimistično, visokog morala i nabujalog nacionalizma. Smatralo se kako agrarno društvo daje bolje vojnike, moralnije ljude i sposobnije političare. Taj san trajao je kratko na obje strane. Već poslije krvave bitke kod Bull Runa (21. srpanja 1861. godine), te nade su naglo splasnule, svima je bilo očito kako će doći do dugotrajnog i iscrpljujućeg rata.³⁶ Za Jug rat je bio pitanje opstanka - života ili smrti. Rat je ubrzo poprimio masovne razmjere i borbu svim mogućim sredstvima. Bila je to preteča prvog modernog, totalnog rata, sudjelovala je cijela nacija, borilo se svim sredstvima a ulog je bilo samo postojanje. Početni uspjesi Juga velikim djelom su uzrokovani time što je rat bio obrambenog karaktera, vođen na vlastitom, poznatom teritoriju, te brojnim južnjačkim časnicima i generalima koji su napustili Uniju kako bi se borili za Konfederaciju.³⁷

Moćna mornarica sjevera blokirala je obale Konfederacije, onemogućujući kontakt i trgovinu s Europom i ostatkom svijeta. Već na početku bila je očita važnost rijeke Mississippi. Osim što bi njenom kontrolom Konfederacija bila podijeljena napola i odvojena od Teksasa i kontakta s Meksikom, kontrola nad rijekom omogućila bi gotovo nesmetanu opskrbu te dovoz pojačanja i oružja trupama na bojištu koji bi daleko premašio važnost željeznica.³⁸ Obje strane mobilizirale su goleme snage. Zanimljiv aspekt je obvezna mobilizacija muškaraca od 17 do 50 godina na Jugu. Taj čin mobilizacije omogućio je popunjavanje trupa Konfederacije ali ono što je bitnije jest da je sam Jug ostavio relativno nezaštićenim gradove, plantaže, obitelji robovlasnika pred samim robovima.³⁹

Na gotovo cijelom Jugu, robovi su ostali relativno nebranjeni. Gotovo 40% populacije, uključujući i muškarce sposobne za borbu i rat, bilo je ostavljeno samo i u podređenom položaju pod paskom staraca, žena i djece. Nije došlo do pobune ili masovnog bijega s plantaža. Potpuno podvrgnuti vlasti gospodara, robovi su zapravo bili izvan vlasti države. Shvaćeni i tretirani kao vlasništvo, nisu dugovali nikakvu odanost ili vezu prema državi. Konfederacija, izgrađena kako bi zadržala takvo stanje stvari, kao država našla se u sukobu upravo te osobne dominacije gospodara i moći nacije, prijeko potrebne u ratu. Dio robovskog stanovništva pristao je uz Konfederaciju, dokazujući koliko robovlasnički sustav zapravo slabi naciju.⁴⁰ Vrlo brzo vlasti

³⁶ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 624 - 625.

³⁷ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 179.

³⁸ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 621 - 623.

³⁹ Isto, str. 629 - 631.

⁴⁰ S. McCurry, *Confederate reckoning*, str. 224.

su počele koristiti robovsku radnu snagu za podizanje utvrđenja, izgradnju rovova, kao mehaničare i poslugu. Davis se uskoro našao i pred izborom da naoruža i uvede robove u vojsku. Ta ideja u početku je bila odbijena, a zanimljivo je zamjetiti kako su robovi shvaćeni kao jedna grupa, nacionalni resurs, a ne populacija, uvjerenje da će robovi ostati vjerni i odani gospodarima prevladavalo je kod većine bijelaca.⁴¹ Robovi su pak prepoznali što im rat može donijeti, uzbuđenje, pomisli o slobodi i pobuni nisu zaobišli robovsku populaciju, dapače neki kao William Webb razvili su razgranatu mrežu komunikacija pokušavajući na sve načine podići i pripremiti robove za eventualni ustanak.⁴² U kasnijim godinama rata, dok se Konfederacija urušavala, a vojske Sjevera stupale na Jug, bježanje i robovske bune postale su učestale. Budući da im je Jug zanjek kao nacija, robovi su pronašli svoju naciju u Uniji.

Rat se uskoro podijelio na dvije fronte. Jednu na zapadu, uz rijeku Mississippi i u Tennesseeju, a u njoj je zablistao Unionistički general Ulysses Simpson Grant. Nakon brojnih manevara Unionistički proboj zaustavljen je kod Vicksburga(travanj 1862.).⁴³ Na istoku je Jug imao puno više sreće. Na čelu Konfederalnih snaga bio je Robert Edward Lee koji je uspio pobijediti u još jednoj bitci kod Bull Runa(28.-30. kolovoz 1862.) i izvesti ofenzivu na Maryland. Nakon bitke kod Antietama(17. rujan 1862.), i nešto kasnije Fredericksburga(13. prosinac 1862.), i ta fronta se stabilizirala.⁴⁴

Dvije strane dovele su se u svojevrsnu vojnu šah-mat poziciju. Tisuće vojnika do tada je izgubilo svoje živote, a stotine tisuća ležalo po bolnicama. Ono najvažnije jest da su se ratni napori već znatno počeli osjećati. Jug je greao pod inflacijom i nestašicom gotovo svih osnovnih potrepština. Ipak, njegova volja za obranom nije bila slomljena. Paradoksalno, napori rata osnažili su Konfederaciju, učinivši je odlučnom da se bori do kraja. Lincoln je morao okrenuti javno mnijenje i učiniti rat civilizacijskim, ljudskim, moralnim pitanjem, a ne pitanjem ekonomije i politike.⁴⁵ Tako je 1. siječnja 1863. godine izdan konačan proglas o ukinuću ropstva. Proglas je trebao obnoviti snage i moral Unije, otuđiti Europu od Konfederacije i njene simpatije od borbe južnjaka za nezavisnost te na koncu, ako je moguće, unijeti nemire u Konfederaciju. Proglas je ispunio prva dva dijela.⁴⁶

6. Gospodarstvo Konfederacije

⁴¹ Isto, str. 222 - 223.

⁴² Isto, str. 227.

⁴³ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 633 - 638.

⁴⁴ Isto, str. 638 - 645.

⁴⁵ Isto, str. 644 - 647.

⁴⁶ Isto, str. 650.

Jug je bio golemo prostranstvo agrarnog prostora s vrlo malo industrijskih središta i zastarjelom tehnologijom. Ona nije bila dorasla potrebama obrane niti zahtjevima nove nacije. Ono što je postojalo, dijelom i zbog rata, bilo je pod čvrstim nadzorom vlade, razvijajući se ponajprije kroz javni sektor.⁴⁷ Industrija juga počivala je većinom na radu siromašnih bijelaca, oslobođenih robova te irskih i njemačkih imigranata. Prohtjevi rata vrlo brzo su potaknuli razvoj proizvodnje i industrije. Pod pokroviteljstvom vlade izgrađena su nova postrojenja, tvornice oružja, topova, kovačnice, arsenali, brodogradilišta, postojeća su bila proširena ili prenamijenjena u ratne svrhe.⁴⁸

Na početku sukoba Konfederacija je imala samo 150 000 komada oružja. Josiah Gorgas, zadužen za opskrbu, odmah je počeo s naoružavanjem. Stupio je u kontakt s industrijalcima sjevera, odnosno s tvrtkom Colt, te poslao ljude u Europu kako bi nabavili oružje potrebno za rat. Važno je bilo i njegovo zalaganje da se u borbi čuva oružje, te da se oduzima poraženim sjevernjacima. Tako su samo u 1862. godini vojnici uspjeli sakupiti preko 100 000 komada oružja.⁴⁹

Jedan od najvećih uspjeha južnjačke industrije bila je izgradnja barutana tijekom rata iz takoreći gotovo ničega. Najveća od njih, u to doba najveća na svijetu, bila je u Augusti, Georgiji. Primjer njenog nastanka i uspona oslikava ono što se događalo s industrijom. Napravljena je za potrebe rata, a počela je s radom 1862. godine. Skrpano od strojeva iz svih dijelova Konfederacije, od Richmonda do Atlante, postrojenje je uspjelo proizvesti nekoliko milijuna tona kvalitetnog baruta.⁵⁰

Primjer razvoja industrije je Tredger Iron Works, tvrtka u vlasništvu Josepha Andersona, koja je uspjela proizvesti preko tisuću topova, enormne količine streljiva, brodskih dijelova i mašinerije, te opremu za druge arsenale u Konfederaciji. Moć tvornice očituje se i u tome da je Anderson kupio rudnike kako bi osigurao sirovine za proizvodnju, izgradio postrojenja koja su proizvodila odjeću za njegovih 2 500 radnika, te organizirao vlastitu flotu kako bi dovezio materijale iz Europe.⁵¹

Jedan od velikih strahova Konfederacije bila je upravo ta malena proizvodnja zbog koje je zemlja bila toliko ranjiva. Pad jednog postrojenja ili arsenala mogao je značiti katastrofu za ratnu opskrbu. Kako je rat napredovao, a vojske Unije nastupale zauzimajući važne gradove i

⁴⁷ Isto, str. 629 - 639.

⁴⁸ A. Channing, *Confederate ordeal*, str. 19 - 20.

⁴⁹ Isto, str. 18 - 19.

⁵⁰ Isto, str. 20.

⁵¹ Isto, str. 20 - 21.

postrojenja, tako je nestašica najosnovnijih materijala i nemogućnost njihove proizvodnje sve više utjecala na južnjačku vojnu spremnost.⁵²

Problem s kojim se suočila Konfederacija s rastom industrije je i rastuća potreba za obučenicima. Manjak kvalitetnih kadrova koji bi radili u tvornicama i baratali strojevima novačenje je samo pogoršalo. Mnogo iskusnih ljudi, potrebnih u tvornicama, moralo je otići u vojsku. Taj manjak znatno se osjetio u proizvodnji. Upotreba robovske snage također je bila ograničena, ponajprije zato što je velik broj robova već radio na logističkim vojnim zadacima te zato što su vlasnici bili vrlo osjetljivi prilikom davanja robova na korištenje vladi. Dio robovlasnika bojao se da će daleko od svojih plantaža robovi iskusiti neovisnost koja će ih učiniti buntovnicima, a djelom i zato što je vlada kasnila sa isplatom te često robove zadržavala dulje od obećanog.⁵³

Ako je organiziranje opskrbe oružjem i municijom bio neočekivani i golemi uspjeh južnjačkog poduzetničkog i nacionalnog duha ista stvar ne bi se mogla reći za opskrbu vojske odjećom i obućom. Razlog tome bila je decentralizirana proizvodnja koja se temeljila na ženama koje su uniforme šile kod kuće. Njih dvije tisuće u Richmondu i tri tisuće u Atlanti radile su od kuće. Ispostavu odjeće vojsci otežavale su i loše ceste i putevi opskrbe. S obućom situacija nije bila bitno bolja, pogotovo zbog nedostatka materijala za proizvodnju. Taj problem postao je kroničan, a čak ni alternativni načini proizvodnje nisu ga uspjeli nadomjestiti.⁵⁴

Nabujala proizvodnja zahtijevala je i prijevoz sirovina i materijala u tvornice, gotovih proizvoda na bojište i u sabirne centre. Sve to stavljalno je neizdrživi pritisak na prometne puteve, uglavnom željeznice, potpuno neprilagođene takvom tempu i ratnim potrebama. Osim što su bile nedostatne, postojale su i velike razlike između pruga u pojedinim državama, te gotovo nikakva povezanost. Konstrukcija novih pruga bila je često kočena na lokalnim razinama, a cestovni promet zbog nedostatka teretnih životinja nije mogao preuzeti važnu ulogu koju su igrale željeznice. Roba je morala ići zaobilaznim putevima, a jednostavne dionice puta nerijetko su se pretvarale u maratone.⁵⁵

Inflacija i vladina fiskalna politika imale su veliku ulogu u onome što će postati financijska katastrofa Konfederacije. Osoba odgovorna za državne financije bio je Christopher G. Memminger, inače uspješan odvjetnik iz Chalestowna. Njegova prva pogreška bila je u tome što je očekivao da će rat trajati kratko i biti relativno jeftin, te da se troškovi nove države mogu

⁵² Isto, str. 22.

⁵³ Isto, str. 22 - 23.

⁵⁴ Isto, str. 25 - 26.

⁵⁵ Isto, str. 27 - 29.

trahirati kao u mirnodopskim vremenima. Također očekivao je da će se uvoz i trgovina s Europom nastaviti bez obzira na pomorsku blokadu koja ju je u kasnijim godinama rata gotovo sasvim zatrla. Početni kapital došao je od pozajmica zemalja Konfederacije, prodaje državnih obveznica te trgovine prije nego što je počela blokada. Katastrofalna odluka bila je ona da se problem nedostatka novca riješi tiskanjem veće količine istoga. Novcu je ubrzo drastično pala vrijednost. Kako nije imala potrebnu tehnologiju, Konfederacija je potpuno podbacila s izdavanjem novog novca te je uskoro morala dopustiti i upotrebu gotovo svih drugih valuta. Krivotvorenje, kaos valuta, visoke cijene i masovno siromaštvo postali su svakidašnja pojava. Kada je Kongres konačno donio odluku 1863. o umjerenom oporezivanju inflacija je već izmaknula kontroli. Cijene su konstantno skakale, a novac je postao praktički bezvrijedan. Često je razmjena dobara bila sigurniji i rašireniji način trgovanja.⁵⁶

Posebno veliku pogrešku Konfederacija je učinila onemogućivši protok robe u Europu. Stavljajući embargo na izvoz pamuka, Davis se nadao kako će njegov nedostatak natjerati Europu na brže priznanje Konfederacije, a novac od zaplijenjenog pamuka olakšati ionako tešku financijsku situaciju. No europske zemlje uspjele su nadoknaditi gubitak pamuka uvozeći ga iz kolonija te posrednom trgovinom, te je Britanija ostala neutralna. Britanski kapitalisti izvukli su velike profite u ratnoj trgovini, a britanski sindikati izvršili su važan pritisak kako Britanija ne bi ušla u rat.⁵⁷ Kada je jednom pomorska blokada Juga gotovo sasvim presjekla veze s Europom bilo je prekasno, Kralj Pamuk bio je mrtav.

7. Anakonda- pomorska blokada Konfederacije

⁵⁶ Isto, str. 30 - 33.

⁵⁷ Boris Prikrič, *3000 godina pomorskog ratovanja*, Zagreb, 1985., str. 170.

Od samog početka nesrazmjer između snaga na moru dviju zaraćenih strana bio je velik. Industrijski razvijeni sjever imao je flotu, ratnu mornaricu te brodogradilišta. Konfederacija nije imala flotu ni brodogradilišta, a bila je ovisna o trgovini s Europom, izvozu pamuka na stari kontinent te nabavci ratnog materijala i svega ostalog što njena nerazvijena industrija nije bila u stanju proizvesti.⁵⁸

Svjesna ovisnosti Konfederacije o moru, Unija je vrlo brzo razvila plan blokade, nazvan Anakonda, kojim je trebalo ugušiti južnjačku trgovinu i izolirati je od pomoći izvana.⁵⁹ Ipak ostvarenje plana bilo je iznimno zahtjevno. Konfederacija je imala 3 000 milja dugu obalu koju je trebalo držati pod nadzorom, a o uspjehu plana ovisio je uspjeh u ratu.⁶⁰

Ona je imala i vanjskopolitičko značenje, budući da je Unija proglasila opsadu Juga, a europske sile nisu priznavale niti jednu opsadu koja nije mogla držati zemlju potpuno okruženom. Velika Britanija imala je privredne interese u trgovini s Konfederacijom.⁶¹

Konfederacija je ušla u rat bez mornarice, imali su tek manji broj malih brodova neprikladnih za bitku. Ipak Stephen R. Mallory, ministar mornarice, upustio se u ambiciozni zahtjev izgradnje konfederacijske flote.⁶² U tijeku rata Konfederacija je uspjela proizvesti više od 150 ratnih brodova, među kojima i stanoviti broj oklopnjača. Bez pretjerivanja možemo reći kako su pothvati izgradnje flote bili veliki iskazi južnjačkog duha i poduzetništva. Među ostalim tu spada i pokušaj izgradnje prve podmornice.⁶³ Mallory je pokušavao nabaviti oklopnjače od Velike Britanije, ali bezuspješno. Međutim kada je južnjačka vojska osvojila Norfolk (27. travanj 1861.) s velikim brodogradilištem u njemu su našli parnu fregatu Merrimac. Jušnjaci su je na brzinu pregradili u oklopnjaču s 320 članova posade i 10 topova na bokovima. Nadjenuli su joj ime Virginia.⁶⁴

Već 8. ožujka 1862. godine, Virginia je isplovila u svoju prvu akciju te je tako došlo do prve pomorske bitke u Građanskom ratu, kod Hampton Roads. Bitka je 9. ožujka 1863. ušla u povijest kao prvi sukob dvaju oklopnjača, Virginie i Monitora. Sukob je završio neriješeno.⁶⁵

Borba na Atlantiku ostala je uglavnom poprište sukoba oko trgovine. Sjever je u početku vodio blokadu cijelom obalom, koja je bila neučinkovita te su jušnjaci veliku količinu tereta uspijevali prevesti u Europu ili na svoje tlo. Blokada ili osvajanje južnjačkih luka bili su puno

⁵⁸ Isto, str. 162.

⁵⁹ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 628.

⁶⁰ B. Prikrl, *3000 godina pomorskog ratovanja 2*, str. 162.

⁶¹ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 628.

⁶² Isto, str. 630.

⁶³ B. Prikrl, *3000 godina pomorskog ratovanja 2*, str. 163.

⁶⁴ Isto, str. 163.

⁶⁵ Isto, str. 165 - 166.

efektivniji. Težak poraz Konfederacija je pretrpjela padom svoje najvažnije luke New Orleansa(25. travanj - 1. svibanj 1862.), čiji je pad onemogućio veći dio trgovine te dodatno ugrozio vlast nad rijekom Mississippi, najvažnijom prometnom arterijom čitavog Juga. Njenim padom pod kontrolu Unije, te postupnim osvajanjem konfederalnih luka blokada je postajala sve uspješnija, a privreda Konfederacije doživjela je slom. Zavladao je nestašica svih potrepština, a u nekim dijelovima Konfederacije i glad.⁶⁶

9. Propast Konfederacije

⁶⁶ Isto, str. 167 - 169.

Doba američke povijesti koje je započelo 1. siječnja 1863. godine Lincolnovim izdavanjem Proklamacije o emancipaciji historiografija naziva se Erom Rekonstrukcije.

Kako je vojska Unije zauzimala područja Konfederacije tako su robovi oslobođani, a neki od njih su i ulazili u vojsku Unije te se nastavljali boriti za oslobođenje. Ipak tek maleni broj oslobođenih je ulazio u sastav vojske, većina se ipak nije odlučivala pridružiti ovom totalnom ratu.⁶⁷

Još 1863. godine rat je bio sve samo ne odlučan. Unija je pokrenula novu ofenzivu pod generalom Hookerom kojom je trebalo slomiti Leeja slabiju vojsku. Bitka kod Chancellorsville(30. travanj - 6 svibanj 1863.) bila jedna od najslavnijih Leejevih pobjeda, iako je Jug koštala 10 746 mrtvih i ranjenih.⁶⁸ Na zapadu Unija je opkolila Vicksburg, čiji bi pad za Konfederaciju značio katastrofu. Naime izgubila bi svoje najjače uporište na Missisippiju te bila prepolovljena napola. Padom Vicksburga, Konfederacija bi izgubila gotovo sve šanse da dobije rat. Umjesto da krene na zapad Lee je odlučio baciti kocku na novu ofenzivu na Sjever, zaprijetiti vitalnim industrijskim središtima Washingtona, New Yorka, Baltimorea i Philadelphije te uvući vojsku Unije u jednu odlučujuću bitku. Računao je da bi pobjeda uzrokovala moralni kolaps Unije i prisilila Lincolna da prizna Konfederaciju. Dana 13. lipnja 1863. južnjaci su probili sjevernjačku liniju bojišnice i 20. lipnja ušli u Pennsylvaniju te zaprijetili opkoljavanjem područja oko Washingtona i Baltimorea. Dana 1. srpnja vojska sjeverne Virginije pod vodstvom Leeja sukobila se s vojskom Potomaca pod zapovjedništvom generala Meadea kod Gettysburga.⁶⁹

Razvila se žestoka trodnevna bitka u kojoj je Lee pokušavao uništiti vojsku Potomaca napadima na krila, ali bez uspjeha. Dana 3. srpnja započeo je juriš Konfederacije na samo središte neprijateljske vojske. Takozvani *Picketts charge*, nazvan po zapovjedniku koji ga je predvodio bio je očajnički potez koji je trebao razbiti centar sjevernjačke vojske. Završio katastrofom za Konfederaciju. Sutradan 4. srpnja Lee je započeo s povlačenjem.⁷⁰ Gettysburg je bio poraz koji je Konfederaciju koštao dvadeset tri tisuće mrtvih i ranjenih, a zarobljeno je bilo preko 12 tisuća vojnika. Poslije Gettysburga, udarna moć vojske sjeverne Virginije je bila slomljena.⁷¹

Isti dan, okružen i bez hrane, predao se Vicksburg, a Konfederacija je ostala bez trideset tisuća vojnika, 260 topova, 15 generala, nekoliko desetaka tisuća pušaka i pola milijuna komada

⁶⁷ John Keegan, *The American Civil War: A Military History*, New York, 2010., str. 70.

⁶⁸ Skupina autora, *Povijest 14*, str., 651 – 653.

⁶⁹ Isto, str. 654.

⁷⁰ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 181.

⁷¹ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 654 - 655.

streljiva. Unija je preuzela kontrolu nad Mississippijem, a Konfederacija je izgubila kontakt s Teksasom i neke od najvažnijih postrojenja i industrijskih materijala te pretrpjela velike gubitke u ljudstvu i opremi.⁷²

Ratni napori i velike žrtve vrlo brzo izazvali su apatiju na Jugu. Zakon mobilizaciji postao je omražen, a među nižim slojevima društva razvilo se mišljenje kako je to rat bogataša za čije interese su prisiljeni ginuti. Blokada trgovine te ratno stanje koštalo je i bogataše koji su se neprestano bunili protiv vladinih intervencija na tržište te trpjeli financijske gubitke. Već 1863. čak jedna trećina vojnika na istoku bila je odsutna bez dopusta. Dezerterstvo je od tada, kako je moć Konfederacije slabila, samo raslo.⁷³

Nestašice, glad, odsutnost muškaraca ili njihova smrt na bojištu, uvelike se odrazila na žene Konfederacije. Pogotovo su važne siromašne udovice Konfederacije i žene vojnika. One po prvi puta istupaju kao interesna grupa, oblikujući kroz korespondenciju i društveno djelovanje javno mnijenje. Do tada povučene u obiteljski život i većinom nevidljive na društvenoj pozornici, one u ratu pronalaze svijest o vlastitoj vezi s državom i istupaju u društvo prvenstveno preko zamolbi i peticija. Možda i najbolji pokazatelj toga istupanja na javnu pozornicu su i neredi u proljeće 1863. godine, kada su brojne žene, naoružane i organizirane izvršile najmanje 12 napada na trgovine, skladišta hrane, oružja i ratnog materijala.⁷⁴ Od tada pa nadalje žene će zauzimati sve važniju i aktivniju ulogu u društvu što će na koncu i odvesti u borbu za emancipaciju.⁷⁵ Njihov aktivizam išao je ruku pod ruku s dezertiranjem, muškarci su sve češće pisali i molili za izuzeće od mobilizacije navodeći žene i obitelj kao glavni razlog. U početku rata gotovo nevidljiv utjecaj, do 1864. godine postao je jedan od najvažnijih motiva u civilnim i privatnim korespondencijama.⁷⁶

No rat još nije bio gotov. Na bojištu u Tennesseju, južnjačka vojska pod vodstvom generala Bragga uspjela je s pojačanjima pobijediti sjevernjake kod rječice Chickamaugi (19.-20. rujna 1863.) te ih potisnuti u Chattanooga. No pobjeda je bila kratkog vijeka, budući da ih je Grant uspio potisnuti i deblokirati Chattanooga.⁷⁷ Sjevernjaci su uskoro krenuli u napad iz Chattanooga, pod zapovjedništvom generala Sheridana. Taj marš obilježen je paljenjem i uništavanjem gradova, sela, postrojenja, sustava komunikacije i sisanjem straha među

⁷² Isto, str. 655 - 656.

⁷³ C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, str. 182.

⁷⁴ S. Mc Curry, *Confederate reckoning*, str. 178.

⁷⁵ Isto, str. 135 - 136.

⁷⁶ Isto, str. 138.

⁷⁷ Skupina autora, *Povijest 14*, str. 657.

južnjačkim stanovništvom i vojnicima. Sheridan je prvi upotrijebio tu modernu taktiku totalnog rata koja će kasnije obilježiti buduće ratove industrijske ere.⁷⁸

Konfederacija se našla u teškoj situaciji. Lee se na istoku suočavao s Grantom, slabiji u ljudstvu i materijalu, a na zapadu je Sherman sa 140 000 vojnika i 254 topa išao protiv Johnstona koji je imao samo 85 000 ljudi i 187 topova. Lee i Grant suočili su se u bitci kod Wildernessa 4. svibnja 1864. godine. Trodnevna krvava bitka završila je neriješeno. Umjesto povlačenja, Grant je nastavio prema Richmondu te je uslijedila utrka dviju vojski. Lee ga je uspio zaustaviti kod Spotsylvanije te se tamo odigrala dvanaestodnevna rovovska bitka nalik onima koje će obilježiti Prvi svjetski rat. Grant se nastavio primicati Richmondu, a Lee ga je pokušavao zaustaviti. Bojišnica se sve više primicala Richmondu sve dok se bojište nije stabiliziralo u 60 kilometarskom rovovskom sustavu od Richmonda i Petersburga.⁷⁹

Na istoku je Johnston uspio vještim manevrima izbjeći i usporiti Shermana te se zaustaviti u Atlanti. Georgija je bila opustošena ratom. Atlanta je 2. rujna pala u ruke Unije. Nakon pada Atlante, Sherman je dao iseliti stanovništvo i spaliti grad do temelja.⁸⁰

Konfederacija više nije imala ni ljudstva, ni materijala da zaustavi nadiranje sjevernjačkih vojski. U očaju Konfederacija se suočila s problemom crnaca i mogućnosti njihova oslobađanja. Richmond je na kraju ponudio robovima borbu za Konfederaciju kao cijenu slobode. Ponuda je stigla prekasno.⁸¹

Početak 1865. godine Jug je dočekaao gotovo pa poražen. Johnston je ponovno imenovan zapovjednikom u Sjevernoj Karolini. Jedini preostali izbor generala Leeja bio je napustiti Richmond i pokušati se spojiti s Johnstonom. Richmond je predan i spaljen 3. travnja. Konfederacija je bila u rasulu, privreda i vojne mogućnosti Juga uništene, a gotovo sve njene vojske bile ili uništene ili u povlačenju. Napokon, odsječena od Johnstona, izmorena i preslaba da bi nastavila rat, 9. travnja 1865. godine vojska sjeverne Virginije je kapitulirala kod Appotomatoxa. Leejeva predaja generalu Grantu simbolično je označila kraj rata i potpunu kapitulaciju Juga. Konfederacija je prestala postojati.⁸²

⁷⁸ Isto, str. 657 - 659.

⁷⁹ Isto, str. 659 - 661.

⁸⁰ Isto, str. 662 - 663.

⁸¹ Isto, str. 665.

⁸² C. Sellers, H. May, N.R. McMillen, Povijest Sjedinjenih Američkih Država, str. 186.

10. Kraj rata

Američki građanski rat imao je golemu ulogu u povijesti SAD-a. On je nemjerljivo oblikovao američku naciju, njene regije i društvo. Prvenstveno to je jedan od prvih modernih ratova u kojima najveću ulogu nisu igrali hrabrost i junaštvo, nego ekonomska moć, te snaga industrije u proizvodnom i ljudskom potencijalu. To je bio totalni rat u kojemu su obje zaraćene strane učinile sve što su mogle kako bi pobijedile, od masovne mobilizacije ljudstva, razvoja industrije do potpuno novih taktika i načina ratovanja. Rat je sa sobom donio nevjerojatne gubitke, Uniji oko 360 000 vojnika, a Konfederaciji 260 000, materijalna šteta bila je golema pogotovo na jugu koji je doživio gospodarski krah a potom i nadiranje vojski Unije koje su palile i pljačkale.⁸³

Kraj rata oslobodio je robove, ali nije im dao zemlju. Jaz između Sjevera i Juga i dalje je bio golem, a napetosti na Jugu prebacile su se na društvene i socijalne probleme. Stari robovlasnički Jug je nestao, a nastao je Novi Jug. Doba rekonstrukcije donijelo je amandmane koji su Jug ponovno uključili u Uniju. Taj proces nije bio lak niti brz, a zbog Zakona o rekonstrukciji iz 1867. godine, te mnogobrojnih društvenih promjena, na Jug dolaze sjevernjaci kao upravitelji, mnogi plantažeri su osiromašeni, a među bijelcima, koji se sada moraju natjecati s crncima za zemlju i radna mjesta, razvija se rasizam, izražen u djelovanju terorističke organizacije Ku Klux Klan.⁸⁴

Ipak Jug je uza sve probleme, od kojih neki kao što je rasizam ostaju temom još i danas, vrlo brzo organizirao obnovu i zamijenio ropstvo plaćenim radom. Zakupci zemlje postali su važan društveni sloj, a razvila se i srednja klasa koja je uz onu u gradovima počela sve aktivnije sudjelovati u obnovi i izgradnji.⁸⁵ Izgradnjom prometne mreže razvija se i industrija, pogotovo industrija duhana, drvna industrija te rudnici. Južnjačke države postaju kapitalističke te se zajedno s ostatkom SAD-a razvijaju kao liberalne, kapitalističke i građanske.⁸⁶

⁸³ Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta 15, 1850. - 1918.*, Rijeka, 1978., str. 6971 .

⁸⁴ Isto, str. 6974.

⁸⁵ Isto, str. 6974 - 6975.

⁸⁶ Isto, str. 6976 - 6978.

11. Zaključak

Iz svega rečenoga može se zaključiti da je američki Jug razvio svoju kulturu i naciju, sasvim drugačiju od one na Sjeveru, te s njom došao u sukob koji se lomio kroz instituciju ropstva, stranu kapitalističkom sjeveru i temelju južnjačke ekonomije. Razdoblje prošarano brojnim kompromisima i vrijeme svojevrsnog hladnog rata moralo je završiti jedino revolucijom ili ratom. Pobjeda Abrahama Lincolna samo je bila iskra koja je potaknula Jug da se odvoji od Unije čiji dio više nije želio biti. Konfederacija svoju povijest usko veže uz ratna zbivanja te osobe Jeffersona Davisa, Roberta E. Leeja i T. J. Jacksona. No sam rat te neovisnost započele su u Konfederaciji promjene koje je upravo željela spriječiti. Započela je vrlo uspješna industrijalizacija koja je počela stvarati radništvo, ali je izbjegla stvaranje sjevernjačkog kapitalističkog poretka. Čitav Jug sudjelovao je u ratu, provedena je prva opća mobilizacija u Sjevernoj Americi, a došlo je i do brojnih društvenih promjena, pa su i žene bile uključene u ratna zbivanja i postajale sve aktivnije. Pred kraj rata čak su i robovi emancipirani u zamjenu za vojnu službu.

Američki građanski rat završio je potpunim porazom Konfederacije, koja je bila materijalno i gospodarski slabija od Unije. Ipak, ni porazi na bojištima, gubitak vitalne rijeke Mississippi, te pomorska blokada koja je izazvala nestašicu i glad nisu natjerali Konfederaciju na predaju sve do samoga kraja. Rat je stajao SAD više života nego svi ratovi zajedno, bio je to prvi totalni rat koji je najavio, upotrebom nove tehnologije te maksimalnim naporima cijele nacije da se uništi protivnika, ratove dvadesetog stoljeća.

Poslije rata društvo i identitet Juga potpuno su promijenjeni. Robovi su emancipirani, robovski rad zamijenio je plaćeni rat, osobito su brojni bili zakupci koji su radili na bivšim plantažama. U gradovima se pojavio novi srednji sloj, počeo je razvoj industrije i željeznica. Veliki problem Juga postao je rasizam prema emancipiranim crncima, koji je kulminirao u tajnim društvima kao što je Ku Klux Klan.

O uzrocima i razlozima zbog kojih je došlo do odcijepljenja Juga i građanskog rata još i danas se raspravlja, a utjecaj Konfederacije, te osjećaj posebnosti i odvojenosti od ostatka SAD-a još uvijek se osjeća na Jugu.

12. Literatura

1. Channing, Steven A., *Confederate ordeal- The Southern homefront*, Time-life books, Virginia, Alexandria, 1984.
2. Sellers, Charles, May, Henry, McMillen, Neil R., *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, Barbat, Zagreb, 1996.
3. Keegan, John, *The American Civil War: A Military History*, Vintage, New York, 2010.
4. McCurry, Stephanie, *Confederate reckoning*, Harvard University Press, London, 2010.
5. Prikril, Boris, *3000 godina pomorskog ratovanja 2*, Nakladni zavod Znanje, Zagreb, 1985.
6. Skupina autora, *Američka povijest, kratki prikaz*, Inf. agencija SADA
7. Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta 15 1850.-1918.*, Otokar Keršovani, Rijeka, 1978.
8. Skupina autora, *Povijest 14. Industrijalizacija i nacionalne revolucije*, EPH, Zagreb, 2008.
9. Zinn, Howard, *Narodna povijest SADA*, V.B.Z. d.o.o., Zagreb, 2012.